

V Ý R O Ů N Í Z P R Á V A

Speleologického klubu v PRNĚ

za rok 1978

Březen 1979

PRŮZKUMNÁ A VÝZKUMNÁ ČINNOST

Průzkumná a výzkumná činnost Speleologického klubu v Brně se v roce 1978 soustředila, jako již tradičně, převážně do oblasti Moravského krasu. Tuto činnost prováděly pracovní skupiny v spolupráci s výjimkou ze zákona 40/1956 Sb., udělenou ministerstvem kultury.

Významných úspěchů dosáhla Holštejnská skupina při řešení otázky starých odtokových cest Bílé vody z oblasti Holštejna. V závrtě č. 68 pokračovala intenzivně v dalším prohlubování šachty. V hloubce 47 m pronikla do volných jeskynních prostor s aktivním tokem. Jeho sledování vedlo k objevu několika domů, místy s krápníkovou výzdobou. Jejich průzkum probíhal za zvlášť obtížných podmínek. Komplikovaným způsobem musely být překonány nízké, vodou zaplavené chodby, končící často sifony. Jejich vyčerpáním a celkovým snížením vodní hladiny se otevřela cesta k prozatím poslednímu sifonu, ležícímu v hloubce 56,2 m. od vchodu. Délka všech zmapovaných chodeb je asi 300m. Na lokalitě bylo zahájeno dlouhodobé teplotní měření v průběhu vstupní šachty a nově objeveného systému, spolu s průvanovým pozorováním.

Také v závrtě č. 60 dle registrace Fabík - Ryšavý byla na základě geofyzikálního měření hloubena šachtice, která zastihla v hloubce 6m skalní podloží a jícn uzavřený drobnou sutí. V hloubce 13m se podařilo proniknout do volných horizontálně i vertikálně členitých prostor o celkové hloubce asi 33m. Vstup do lokality byl zabezpečen uzanykatelným uzávěrem. V současné době zde probíhají dokumentační práce, teplotní a průvanová pozorování.

Jelikož se doposud nepodařilo zajistit kompresor k mechanickému rozšíření skalní užiny ve dně chodby za "Domem šilenců" v jeskyni č. 518 Holštejnské, byly zde prováděny pouze udržovací práce. Počátkem roku bylo provedeno několik exkurzí do jeskyně Hladomorny, za účelem dalšího uvolňování chodby z Jižní síně. V jeskyni č. 551 Nová Rasovna pokračovala skupina v mapování Horních pater a fixaci bodů pomocí nýtů. Přitom se podařilo objevit asi 20m nových chodeb. Rovněž byly ukotveny pevné žebře a sledovány vodní stavy ve Spodních patrech. Na základě těchto pozorování bylo konstatováno, že v poslední době dochází k přemísťování sedimentů směrem do jeskyně. V Macošské chodbě se vytvářejí dlouhodobě jezera, ztěžující přístup k sifonu. Do jeskyně Příční bylo na počátku roku uskutečněno 5 exkurzí. V sobě vyschnutí sifonu zde byly prováděny sondážní práce. Po jeho opětovném zatopení byla lokalita pouze průběžně kontrolována. Jeskyně č. 540 Stará Rasovna byla zpřístupněna až k II. sifonu. Poté došlo k pokusnému snížení vodní hladiny asi o 30 cm. Vzhledem k přemísťování čerpadel do závrtu č. 68 se zde již v dalších pracích nepokračovalo. V závrtě č. 66 bylo proklepáním a prolitím vody prokázáno spojení staré šachty s komínem ve III. domu v závrtě č. 68.

Kromě toho uskutečnili členové Holštejnské skupiny řadu informativních exkurzí do vytypovaných lokalit v severní části Moravského krasu. Mimo to prováděli průvodcovskou službu po oblasti Holštejna. Při tom seznámili návštěvníky s činností skupiny a jejím pracovištěm v Holštejnské jeskyni. Hosté se zajímali nejen o problematiku Moravského krasu, ale i o způsob provádění průzkumných prací. Celkem bylo provedeno jeskyněmi Holštejnskou a Hladomornou 995 osob. Dalších 49 osob pak navštívilo Novou Rasovnu.

Činnost skupiny byla obnovena až po druhém setkání speleologů v Moravském krasu na kterém skupina připravila Suchožlebskou zazděnou a Harbešskou jeskyni jako exkurzní lokalitu. Celkem odpracovali členové skupiny při 11 exkurzích 186 hodin.

V průběhu roku 1978 došlo k organizačním změnám u Speleologické skupiny krasového odd. Moravského muzea. Tento kolektivní člen Speleoklubu byl od 17.1.1978 začleněn mezi zájmové kroužky ZK ROH Zetor Brno.

V jeskyni Dagmar soustředila skupina svoje úsilí na hloubení šachtice v Domu konce, ze které byly také odebrány vzorky sedimentů k další analýze. Rovněž se uskutečnila revize a oprava výdřevy v Jižní větvi a lokalita byla připravena pro II. setkání speleologů.

V oblasti Sloupů pokračovala spolupráce se skupinou Tarcus. Tato se zaměřila většinou na povrchové geologické exkurze. Při exkurzi do Němčických a Křížových jeskyní byla mimo plánované práce prováděna i fotografická dokumentace. Rovněž se uskutečnily informativní exkurze do jeskyně Nezaměstnaných, Píkové dámy, Staré Rasovny a Zahradní jeskyně.

Na jeskyně v oblasti Pustého žlebu soustředila svoji pozornost Pustožlebská skupina. Jejím hlavním pracovištěm se stala v r. 1978 jeskyně č. 157. Na tuto lokalitu bylo podniknuto 10 pracovních exkurzí, během nichž byl téžen materiál ze sestupné meandrující chodby. Tato byla prokopána do vzdálenosti asi 13m, přitom došlo k objevu asi 7m vysokého komínu, pod nímž je nyní hloubena průzkumná šachta.

Do jeskyně Řečiště bylo podniknuto 7 pracovních exkurzí. Především se zde pokračovalo v prohlubování průkopu z lokality Venta-rola. Dne 21.1.1978 došlo k jejímu spojení se starou částí jeskyně Řečiště, čímž nastalo intenzivní proudění vzduchu mezi oběma vchody. Na konci jeskyně byla vykopána informativní sonda.

Do jeskyně č. 42 uspořádali členové skupiny 4 pracovní exkurze. V průběhu prací, kdy byl sledován průvan se podařilo prokopat chodbu do vzdálenosti 13 m. V těchto místech odbočuje doleva krátká chodbička, končící balvanitým závalem, zřejmě shodným s povrchovým sutovým kuzelem. Zde také končil sledovaný průvan. Doprava, t.j. směrem do masivu, přechází chodba ve vertikální stupeň, zcela vyplněný balvany a sinterem stmelnými sedimenty, ve kterých je další postup velice namáhavý.

Vysoké vodní stavy nepříznivě ovlivnily práce ve spodních patrech jeskyně Hamerníkovy. Proto sem byla uspořádána pouze 1 pracovní exkurze, během níž došlo v průkopu v jedné z odboček k postupu o 1,5 m. V těchto místech skalní strop klesá pod úroveň dna průkopu a vytváří další nánosový sifon.

Na oblast Vavříněckých paleoponorů se zaměřila 115.ZS TISu skupina Topas.

V jesk.č.44 "U čtyř vchodů" byla v nejnižším místě jeskyně prokopáním v sedimentu uvolněna meandrující chodba, která ve vzdálenosti 8 m ústí do dna Propásky za Lomenou úžinou a pokračuje dále jako neprůlezný trativo. Ve dně Netopýřího komínu byla odkryta v písčitéch sedimentech neprůlezná chodbička směřující do nejnižších odtokových míst. V celém průběhu jeskyně bylo v zimním období provedeno měření proudění vzduch radiometrickou metodou, které po vyhodnocení prokázalo, že se jedná pouze o průvany lokální cirkulace.

V jeskyni č.45 "U tří síní" bylo započato s pracemi podle dlouhodobého plánu. Jeskynní vchod č.45/I byl rozšířen, upraven a uzavřen brankou. Celá Musilova chodba byla prohloubena a na konci

chodby byla v blokové mrazové suti ražena průzkumná šachta, která koncem roku dosáhla hloubky 4 m. Na lokalitě bylo průběžně prováděno měření teplot. Z otvorů v suti na dně šachty byly pozorovány časté středně silné průvany a měřena stálá teplota 6,0 °C. V oblasti bylo prováděno též pozorování a měření průtoků Vavříneckého potoka v závislosti na vodních stavech ve Vysoké chodbě jesk. č. 44. bylo prokázáno, že voda která se objevuje ve spodních částech Vysoké chodby nesouvisí s povrchovým tokem, ale jedná se o vodu skapovou.

Mimo tuto činnost prováděla skupina topografické a dokumentační práce pro GgÚ ČSAV. Vyhodnotila a zakreslila 6 skupin jeskyní v severní části Pustého žlebu. V oblasti Propastovitého bludiště bylo stabilizováno v obtížně dostupných žlebových stráních a skalách 42 nulových bodů pro zajištění venkovních polygonových tahů. V severní části Moravského krasu v oblasti Ždárského údolí a Brusné bylo započato s jednotnou pasportizací závrťů. Dále byl upraven přístup k Němcovým jeskyním a prováděna průběžná kontrola lokality. V měsíci září) došlo k násilnému poškození vchodu do jesk. č. 98. Skupina provedla jeho opravu a uvedla vchod do původního stavu.

Speleologická skupina Cerberus pokračovala v průzkumných pracích v sondě na konci Novoroční jeskyně, v novém mapování lokality. V jejím okolí pak bylo provedeno geofyzikální měření. Při 14 pracovních exkurzích zde odpracovali členové skupina celkem 462 hod. V jesk. "U jezevce" pokračovalo vyklízení závalů v předním dómku. Bylo sem uskutečněno 5 exkurzí a odpracováno 123 hod. Na dalších plánovaných lokalitách průzkumné práce z různých důvodů stagnovaly, pouze v okolí závrtu nad jeskyní Pekárnou v jižní části Moravského krasu bylo provedeno tachymetrické měření.

Ve střední části Moravského krasu se zabývala průzkumem jeskynního systému Rudického propadání speleologický kroužek ZK ROH CKD Blansko, který byl kolektivním členem našeho klubu. Zvláštní pozornost byla upřena na průzkum komínu u Kašny, kde již bylo dosaženo výšky přes 60m. V chodbě Tipeček se podařilo počátkem roku překonat balvanitý zával nad sifonem a objevit tak 150 m nových chodeb. V listopadu byl slezen jeden z komínů nacházejících se v nové části Tipečku a objeveno zde horní patro o délce dalších 150 m. Ve spolupráci s Delfínklubem byl zahájen potapěčský průzkum sifonu za Hliněnou bariérou. V srpnu uskutečnili členové kroužku prvosestup a prvovýstup tzv. Dolní chodbou, což je vlastně aktivní ponor Jedovnického potoka. V průběhu roku probíhala příprava jeskyně na II. mezinárodní setkání speleologů. Na závrtě u Klestermannovy studánky na Rudické plošině byla dokončena dokumentace a zahájeny přípravné práce. Závrť byl vyčištěn od napadaných stromů a materiálu uloženého zde v průběhu posledních průzkumných prací. Dále byly vyrobeny a zainstalovány šikmé kolejnice z povrchu závrtu ke vstupu do volné prostoty pod silnicí.

Do jeskyně Královky v Suchém žlebu se uskutečnilo pouze několik informativních exkurzí.

Jeskyně Býčí skála byla pracovištěm dalšího kolektivního člena Speleologického klubu, speleologického kroužku ZK ROH ADAST Adamov. Jeho členové vybudovali před vstupem do Kanonů mírný přepad a v průběhu jednotlivých exkurzí pravidelně sledovali průtok Jedovnického potoka z důvodů možného čerpání přítokového sifonu. Na staré štole, sledující JV zlom ve Velké síni, byly prováděny zabezpečovací práce. Štole byla vyčištěna a došlo k výměně a zpevnění výdřevy. Práce jsou ztíženy neustálým přítokem vody ze stropu.

V rámci průzkumu 15-ti a 30-ti metrového patra došlo k protraverzování nejnadějnější partie stropu a stěn v useku Obří komín - Šenkův sifon. Další pokračování však nebylo nalezeno. Na základě geologického pozorování lze pravděpodobně předpokládat značný výškový a boční posun. Rovněž pokračovala příprava na generální opravu elektroinstalace v jeskyni.

V jeskyni Barová bylo pokračováno v hloubení průkopu v Pěti křeslech a postoupeno asi o 3 metry horizontálním směrem. Došlo též k vyčištění jeskyně, ze které byl vynesen starý, znehodnocený materiál. Rovněž sem bylo podniknuto několik kondičních exkurzí.

V závrtnu U kamenné lávky provedla skupina kompletní opravu a zesílení výdřevy. Pokračovalo hloubení šachtice v rohových štěrbcích. Nynější uroveň dna, které se nachází v hloubce 9m, zastihla blokovou vápencovou sut se slabou cirkulací vzduchu.

Březinská skupina Speleologického klubu se soustředila na přípravu svého pracoviště v jeskyni Malý lesík, kde provedla opravy ve vstupních partiích lokality. Dále pak pokračovala v budování přívodu elektrického proudu k jeskyni. Celkem zde bylo odpracováno 375 hodin.

Průzkumem krasových jevů Babické plošiny se zabývala Babická skupina Speleologického klubu. Pomocí skruží zakoupených z vlastních prostředků zabezpečila vstupní část závrtnu Zadní pole. Mimo to sem nebyla uskutečněna již žádná pracovní exkurze a v prolongaci prostor se dále nepokračovalo.

V Babické jeskyni byla prokopána sonda za Objevnou úžinou. Jedná se o zahliněnou chodbu, nestejného profilu, směřující šikmo do masivu. Silný průvan, vyrážející z čela chodby, dává tušit volné pokračování. Během 8 pracovních exkurzí činil postup horizontálním směrem 2,5m. Aby výkopové práce nenarušily jiné části Babické jeskyně, je v současné době prolongační činnost na všech ostatních místech, směřujících teoreticky do předpokládaných spodních pater, až do ukončení prací za Objevnou úžinou zastavena.

Mimo to členové skupiny se podíleli na geofyzikálním měření v oblastech Babické planiny.

Počátkem roku bylo Speleologickým klubem uskutečněno několik pracovních exkurzí do lokality Piková dáma na holštejnsku, s cílem dokončit mapu této komplikované lokality. Bohužel, přes písemnou dohodu, která byla uskutečněna s klubem pracujících v Boskovicích, jehož speleologická skupina se na pracích v jeskyni také měla podílet, byl sem členům Speleologického klubu znemožněn přístup.

Exkurze do jiných krasových oblastí ČSSR

Mimo již zmíněné akce jednotlivých skupin se v jarních měsících zúčastnilo několik členů Speleologického klubu exkurze do Českého krasu, spojenou s účastí na akci Barrandien. Jednalo se o povrchové exkurze, při kterých se hodnotily znalosti z oblasti krasu a to jak ze živé, tak i neživé přírody. Poté spolu se speleology pracujícími v okolí Koněprus navštívili některé jeskyně jako např. Dědkovu díru, Novou propast, Koněpruské jeskyně, Aksamitovou jeskyni ap.

Členové Holštejnské skupiny navštívili některé zpřístupněné jeskyně Slovenska a seznámili se se středoslovenskými krasovými oblastmi.

Skupina Topas zorganizovala exkurze do Jihoslovenského krasu a lokalit na Silické planině, do mramorových lomů a Tvarožných děr v údolí Moravy pod Kralickým Sněžníkem, do rezervace netopýrů v pevnosti Bouda v Orlických horách a podzemních chodeb ze XIV. století v Kurdějově. Těchto akcí se zúčastnila i skupina Tartaros. Skupina Tartaros navštívila Mladečské jeskyně a krasové utvary na vrchu Třesín a údolí Spraněckého potoka. Členové skupiny se seznámili rovněž s problematikou speleoterapie v Miroťínské jeskyni.

Jeskynáři ze skupiny Cerberus se zúčastnili Speleocampu v Šafárikově, pořádaného SSS-OJS č. 5. Skupina navštívila jeskyni Krásnohorskou v Jihoslovenském krasu a jeskyni Záskočí v Nízkých Tatrách.

Členové Speleologického klubu také navštívili své kolegy ze Slovenské speleologické společnosti z oblastní skupiny Čhtelnica, se kterými měli možnost poznat Čhtelnicko-Dobrovodský kras a jeho povrchové i podzemní jevy. Se členy Čachtické skupiny pak navštívili jednu z nejkrásnějších a nejtíže přístupných jeskyní Slovenska Čachtickou jeskyni a pracoviště v jejím okolí.

Zahraniční exkurze

Speleologická skupina Tartaros po celý rok udržovala styk se speleology z MLR. Zorganizovala zájezd do Maďarska, kde navštívila některé lokality Slovensko-maďarského krasu. Speleologové se seznámili s jeskyní Baradla, kde absolvovali trasu Aggtelek - Jüsvafe, jeskyní Béké a propastí Meteor. Seznámili se také s povrchovými krasovými jevy na Bodvoturnianské planině a pomáhali při prolongaci vývěračky Vecsembükforras. Tohoto zájezdu se zúčastnili i členové skupiny Topas.

Kolektivní člen Speleologického klubu, speleologický kroužek ZK ROH Zetor Brno zorganizoval a uskutečnil expedici do oblasti Rumunska - Padiše, která se setkala s velkým úspěchem.

Skupina Cerberus se zúčastnila 7. jeskynářského srazu v Rübelandu v NDR.

Někteří speleologové z kroužku ZK ROH ČKD Blansko zase poznali kras Západních Rodop a spolu s jinými členy Speleologického klubu krasové oblasti polských Tater. Zde bylo dosaženo významných úspěchů. Nejdříve byla navštívena 144 m hluboká propast Litworovy Dzvony (Podwanta) a propast Lamutova hluboká -96m. Při akci do propasti Wielka Litworowa (-251m), které se zúčastnili členové Speleologického klubu spolu se členem polské horské služby (GOPR), se podařilo objevem nových prostor prohloubit tuto lokalitu asi o 35m. V rámci celopolského speleologického srazu ve Vyských Tatrách pak bylo dosaženo odtokového sifonu v propasti Sněžná, nacházejícího se v hloubce -620m. Při další akci, při které měly být zdokumentovány prostory nově objevené v propasti Wielka Litworowa, protékané aktivním tokem, byla exkurze zne-možněna nepříznivými povětrnostními podmínkami.

Ostatní činnost.

V rámci volebního programu NF uspořádali členové některých pracovních skupin bezplatné brigády v areálu obcí, ~~je~~ v jejichž okolí mají svoji působnost.

Bylo též spolupracováno s Lesním závodem v Rájci. Speleologové se v rámci těchto brigád zúčastnili ~~průzkumu~~ a ošetřování lesních porostů a zakládání a oplocování lesních školek. Případný finanční výtěžek byl věnován na krytí výdajů spojených s II. mezinárodním setkáním speleologů v Moravském krasu.

Významnou roli hrála také práce s mládeží. Členové Speleologického klubu uspořádali řadu přednášek a besed o Moravském krasu a jeho problematice, spojených často s návštěvou některých lokalit. V měsíci říjnu se někteří členové klubu aktivně zapojili do uspořádání setkání krasových turistů, které se konalo v jižní části Moravského krasu a v oblasti pracovišť Babické skupiny. Kromě povrchových exkurzí byly navštíveny některé významnější jeskyně.

Speleologický klub byl také jedním z hlavních pořadatelů 3. ročníku dálkového pochodu Moravským krasem, který nese jméno významného brněnského speleologa a geologa, bývalého přednostu Oddělení pro výzkum krasu Moravského muzea a předsedy Speleologického klubu, RNDr. Rudolfa Burkharda.

Některé skupiny, které obhospodařují výzkumné stanice se věnovaly jejich ~~sk~~ zvelebování a údržbě.

Jednou z nejvýznamnějších akcí na kterých byl ~~se~~ Speleologický klub v Brně zainteresován, bylo uspořádání II. mezinárodního setkání speleologů v Moravském krasu, v rámci oslav 30. výročí vítězného února a tím i ke 30. výročí vzniku socialistické speleologie. Pro 176 registrovaných účastníků ze všech evropských socialistických států bylo uspořádáno 35 podzemních exkurzí, 5 exkurzí povrchových a jedna exkurze odborná povrchová se zaměřením na geologii. Celkem se účastníci seznámili s 26 speleologickými pracovišti a 4 veřejnosti přístupnými jeskyněmi. Vedení exkurzí zajišťovalo 38 průvodců z řad amatérských speleologů. Bezpečnost při jednotlivých akcích byla zajištěna ve smyslu Havarijních směrnic a stálou službou. Pro účastníky setkání byl zajištěn i večerní přednáškový program. Filmařský kroužek ZK ROH ADAŠT dokončil natáčení populárněnaучného filmu o Byčím skále a Moravském krasu. Speleologové, kteří se zapojili aktivně zapojili do natáčení interiérů, zajistili jeho promítání na II. mezinárodním setkání.

Veřejnost byla o práci Speleologického klubu v Brně informována pomocí veřejných sdělovacích prostředků a prostřednictvím klubovní vývěsky. Některé skupiny publikovaly svoji činnost v tisku samostatně, např. skupina Holštejnská, která se zúčastnila i natáčení rozhlasové relace o Amatérské speleologii.

Na základě dodaných exkurzních zpráv a zpráv o činnosti jednotlivých skupin zpracoval Pavel Glozar, exkurzní referent Speleologického klubu v Brně.

Činnost výboru Speleoklubu.

Výbor začal pracovat ve složení:

předseda:	Doc.RNDr.Vladimír Panoš CSc.
místopředseda:	prom.geolog Stanislav Mayer
místopředseda:	RNDr. Přemysl Ryšavý
jednatel:	Jiří Moučka
hospodář:	Karel Kačmařík
pokladník:	Rudolf Karásek
archivář:	Svatopluk Cigánek
exkurzní referent:	Pavel Glozar
zapisovatel:	František Brünler
náhradníci:	Jaroslav David
	František Musil
	MUDr. Jiří Urban
	Pavel Zahradník
revizoři:	Václav Dobeš
	Marie Mátlová

Během roku odstoupili z funkce Jiří Moučka a Karel Kačmařík, které nahradili Pavel Zahradník a MUDr. Jiří Urban.

V roce 1978 bylo celkem 10 řádných schůzí výboru a dvě mimořádné – před ustavující konferencí CSS a před výroční členskou schůzí. Členské schůze se konaly jen 3, protože se výboru podařilo zajistit schůzovní místnost až od září. V první polovině roku se činnost výboru soustředila na přípravu I. mezinárodního setkání speleologů v Moravském krasu. Speleoklub byl hlavním pořadatelem, proto se všichni členové výboru i další členové klubu aktivně zapojili do práce Přípravného i Organizačního výboru. Členové výboru napomáhali i vzniku České speleologické společnosti, zejména V. Panoš a S. Mayer se velkou měrou podíleli na přípravě a vzniku společnosti. Ustavující konference CSS se zúčastnilo 11 členů klubu. Ke konci roku měl Speleoklub 206 členů řádných a 19 členů v řízení. V klubu pracovalo 7 skupin a 6 kroužků bylo kolektivními členy.